

Tadeusz Strawa
Politechnika Koszalińska

NOWE I NOWOCZESNE UCZELNIE POSZUKUJĄCE WYDOLNYCH DO STUDIOWANIA

Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat rynek usług edukacyjnych podlegał nieustannym zmianom u podstaw których dominujące znaczenie miały czynniki polityczne, społeczne, cywilizacyjne, globalne i inne. Trzeba zauważyć, iż najmniejszy wpływ na przeobrażenia miało środowisko edukacyjno-akademickie.

Jak rozumieć rynek edukacyjny? Otóż przyjmując za M. Nasiłowskim „podmiot rynkowy jest definiowany jako rynkowa forma organizacji, która podejmuje samodzielnie decyzje, kierując się własnym interesem, związanym z tym rynkiem”¹. Przyjmując to, iż rynek edukacyjny związany jest głównie z kompetencjami, refleksyjnością czy też aktywnością twórczą, zatem zmierza w kierunku rynku pracy. W świetle tego należy przyjąć za Cz. Plewką, iż podstawą rynku pracy jest mechanizm gospodarczy, który reguluje podaż i popyt rynku, w którym istotną rolę pełnią ludzie (absolwenci wybranych typów szkół)². Ten stan rzeczy ukazuje priorytety zadań naukowo-edukacyjnych stawianych szkołom-uczelniom funkcjonującym w złożonych układach społecznych.

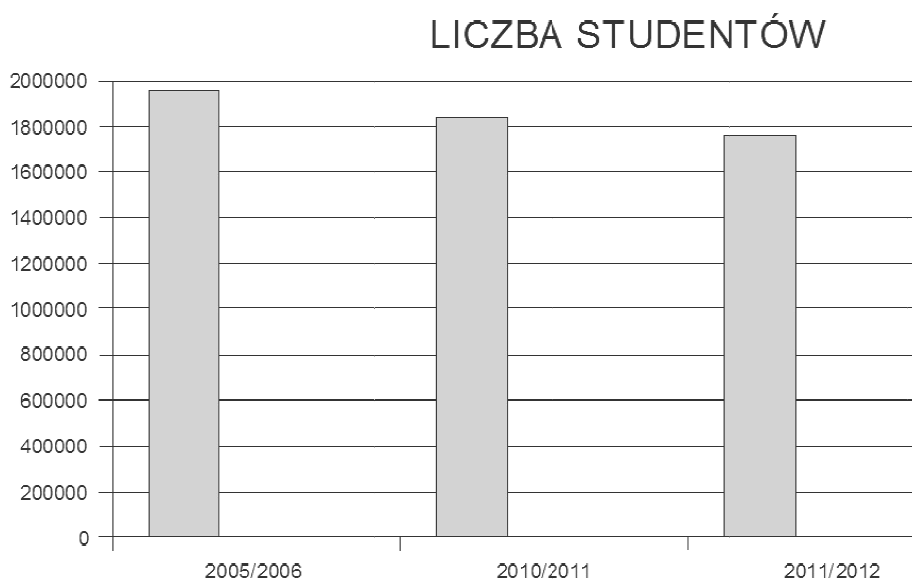
Często stan rynku edukacyjnego obrazują rankingi szkół, w tym szkół wyższych nastawionych na pozyskanie kandydatów do wybranych typów szkół. Współcześnie pozyскиwanie kandydatów np. na studia to zwykła rejestracja, która nie podlega jakiegokolwiek weryfikacji intelektualnej, społecznej czy osobowej. Powoduje to, iż krańcowo wydolna edukacyjnie jednostka podlega jednolitym oddziaływaniom edukacyjnym dla wszystkich uczestników tego procesu. Brak zróżnicowania oddziaływań, brak progów weryfikacji kompetencji, zwiększanie praw studentów przy jednoczesnym zmniejszaniu obowiązków i wreszcie nieograniczona niemal dostępność do rynku edukacji, do szkół wyższych powo-

¹ M. Nasiłowski, *System rynkowy: Podstawy mikro i makro ekonomii*, Warszawa 2004, s.37.

² Cz. Plewka, *Refleksje nad potrzebą powiązania rynku pracy z nauką i edukacją*, [w:] Cz. Plewka, *Nauka, edukacja, rynek pracy*, Szczecin - Koszalin 2013, s.75-76.

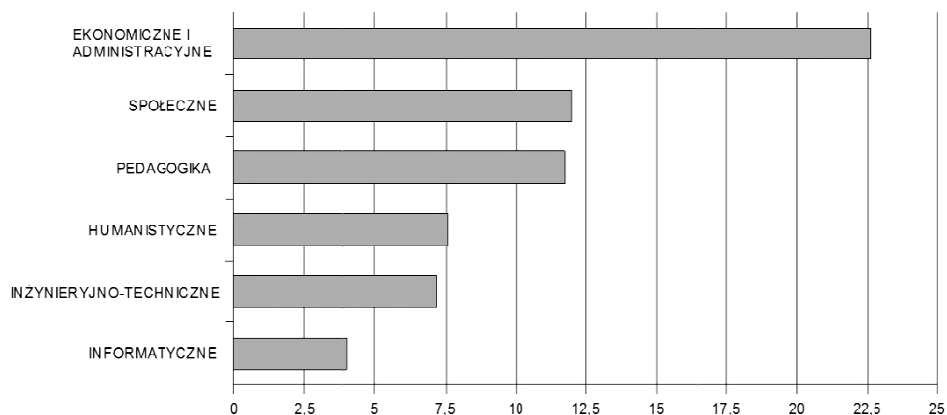
duje wyraźny spadek skuteczności edukacji, co uwidacznia się w sposób niezwykle wyraźny wśród lekarzy, nauczycieli, architektów itp. Inwestycje rzeczowo-infrastrukturalne w wyższe uczelnie na przestrzeni ostatnich 15 lat to 3 mld zł na uczelnie prywatne, 18 mld na uczelnie publiczne. Powyższe liczby pokazują skalę inwestycji.

Nie ulega wątpliwości, że rozluźnienie procesu edukacji na każdym szczeblu edukacji powoduje to, że mamy do czynienia z mało wydolnymi edukacyjnie, zawodowo i społecznie absolwentami. Wielokrotny wzrost liczby studentów (tj. przez ostatnie 20 lat nastąpił pięciokrotny przyrost studentów) w porównaniu do 60% przyrostu nauczycieli spowodowało obniżenie jakości kształcenia oraz rozwoju badań, twórczości publikacyjnej czy też własnego rozwoju. Wyraźnie wzrosła w tych latach biurokracja, która zabiera około 20% czasu pracy nauczycieli akademickich.

Wykres 1. Studenci w Polsce.

Źródło: Dziennik Gazeta Prawna, 14-16 września 2012 nr 179.

Wykres 2. Najbardziej popularne kierunki studiów w roku 2010/2011.

Źródło: Dziennik Gazeta Prawna, 14-16 września 2012 nr 179.

Z powyższych wykresów wynika, że popularność kierunków studiów niewiele się zmienia. Przy czym, należy zauważyć, że w najbardziej popularnych kierunkach na jednego nauczyciela przypada 67 studentów, zaś na profesora 920. Znacząco lepsza sytuacja jest na kierunkach technicznych, gdzie na jednego nauczyciela przypada 8 studentów i 49 na profesora.

Zawody przyszłości to³:

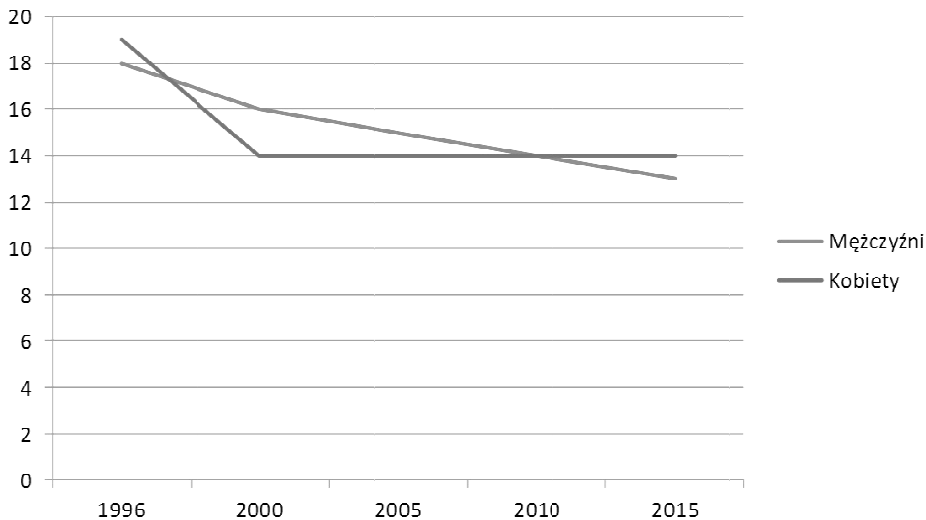
- Inżynier kliniczny
- Inżynier biomedyczny
- Clinical Research Assistant
- Biotechnolog farmaceutyczny
- Mechatronik
- Content Manager
- Dyrektor IT
- Traffic Manager
- Infobroker
- Nanotechnik
- Aktuariusz

Analizując rynek edukacyjny należy stwierdzić, że kierunki studiów, które odpowiadają zawodom przyszłości nie tylko nie są oblegane, lecz systematycznie zamykane z powodu braku kandydatów. Gdzie należy szukać przyczyn tego stanu rzeczy? Jakie są źródła tego dysonansu? Czym to będzie skutkowało dla rynku pracy? Odpowiedzi na te i inne py-

³ K. Klinger, *Studia i kariera na podstawie badań OECDG*, „Gazeta Prawna” 14 - 16 września 2012 (179).

tania związane są z dojrzałością⁴ akademicką⁵ młodzieży, która powstaje w ścisłym związku z błędami występującymi na wcześniejszych etapach edukacji. Jak już wcześniej zostało powiedziane szkoły pozostają w tyle za osiągnięciami cywilizacyjnymi, za procesami globalizacji itp. Uczelnie w małych aglomeracjach miejskich są skazane z jednej strony na izolację osobową i rzeczową, z drugiej zaś strony na przeciętnie wyedukowanego kandydata.

Dewaluacja współczesnych zawodów, zmiany demograficzne, wzrost konkurencji na rynku pracy, zjawiska patologii powodują, że instytucje edukacyjne będą znikają z mapy placówek edukacyjnych. Badając wydolność do studiowania maturzystów na przestrzeni ostatnich 20 lat zauważalny jest spadek predyspozycji do studiowania.

Wykres 3. Wydolność edukacyjna maturzystów na przestrzeni 1996-2015.

Źródło: Opracowanie własne.

Spadek ten jest zjawiskiem złożonym, wynikającym ze złego funkcjonowania szkół, których absolwenci nie są przygotowani tak do dalszej edukacji jak i do pracy. Fakt, iż kobiety charakteryzuje większa wydolność do studiowania związany jest z większej aktywności edukacyjnej na poszczególnych etapach edukacji.

⁴ Dojrzałość to ciąg zmian dokonujących się w osobowości jednostki, które czynią ją zdolną do pełnienia konstruktywnych ról, [w:] T. Strawa, *Wartościowanie powinności kulturalnych przez studentów w czasie studiów. Pedagogika szkoły wyższej*, Warszawa 1996.

⁵ Punktem wyjścia do dojrzałości akademickiej jest założenie iż rozwój jednostki odbywa się w procesie edukacji; efektem procesu edukacji jest nabycie doskonałości w poziomie cech komponentów osobowości, dojrzałość akademicka manifestowana jest w aktywności; strukturalny rozwój jednostki w poszczególnych fazach edukacji decyduje o przystosowaniu jednostki do studiowania; dojrzałość akademicka jest wynikiem procesu rozwoju cech osobowości itp., T. Strawa [w:] *Dojrzałość akademicka jako zbiór istotnych wartości w przygotowaniu profesjonalnym studentów*, Szczecin 1997, s. 43-44.

Nieustannie reformowany system edukacji wszystkich typów szkół nie daje poczucia stabilności zarówno nauczycielom, jak i ich wychowankom. Nauka jako wartość mocno się zdewaluowała. Podobnie jest z kwalifikacjami absolwentów, które to niewiele mają wspólnego z dynamicznie rozwijającym się rynkiem pracy. Niskie kompetencje nauczycieli, bardzo niska wydolność opiekuńcza rodziców (7,8%) to kolejne źródło porażki systemu edukacji. Skutkiem tego wszystkiego jest „nadprodukcja” np. ekonomistów na kilkadziesiąt lat przy braku inżynierów, mechaników samochodowych, monterów urządzeń gospodarstwa domowego itp.

Nowe i nowoczesne uczelnie gotowe do przejęcia zadań środowiskowych mają i powinny powstawać w miejsce niewydolnych edukacyjnie uczelni. Uczelnie, w których profesor jest organizatorem procesów w których świadomie uczestniczy student nabywający kompetencje, a nie walczący o zdobycie dyplomu tzw. „papierka”, ważnego z tak naprawdę mało istotnych powodów.

Jak zatem rozumieć nową i nowoczesną uczelnię w myśl wywodów wcześniej przedstawionych.

Zapewne substancja lokalowa jest ważnym elementem całej struktury, ale również, a może przede wszystkim atmosfera, klimat i poziom edukacji wyznaczony przez nauczycieli, którzy dzisiaj nie zawsze są postrzegani przy konstruowaniu złożonych struktur edukacyjnych. Zadano studentom pytanie: „Czy Twoja uczelnia jest nowoczesna i w czym się to przejawia?” Odpowiedzi były zróżnicowane i koncentrowały się przede wszystkim wokół warunków socjalno-bytowych studentów. Jedynie 3,43% określiło nowoczesność w powiązaniu z procesem edukacyjnym, kadra, osiągnięciami naukowymi itp. Wartość wiedzy i kompetencji jest społecznie minimalizowana, co przekłada się później na wartościowanie zróżnicowanego środowiska akademickiego oraz w końcowym etapie na oczekiwania społeczno-zawodowe absolwentów uczelni. Przykładem tego jest oczekiwanie zarobków inżynierów. Polski absolwent inżynier oczekuje rocznie zapłaty na poziomie 12 tysięcy euro, Szwajcar - 49 tysięcy euro, a Duńczyk 53 tysięcy euro. W świetle tego rynek pracy przygotowuje takie propozycje, które nie przekraczają oczekiwań absolwentów. Prowadzone wywiady z absolwentami ukazują alternatywę, która zakłada, „jeżeli tutaj mi się nie uda, to wyjadę za granicę”. Bierność absolwentów na rynku pracy w znacznej mierze jest konsekwencją braku kompetencji społecznych, których nie nabył student na studiach. Satysfakcja z wysokiej oceny na dyplomie nie przekłada się na preferencje zawodowe. Dziś już również znajomość języków obcych nie jest atutem absolwenta. Jeszcze do niedawna uczelnie generowały zyski i to bardzo wysokie np. w roku 2009 Uniwersytet Wrocławski wygenerował netto 33,5 mln zysku czyli blisko 7 mln zł więcej niż spółka LG Electronics, sztandarowa inwestycja zagraniczna na Dolnym Śląsku⁶.

Nowa i nowoczesna uczelnia jest zawsze poddawana „ręcznemu”, centralnemu sterowaniu poprzez zbiurokratyzowane projekty, zamawiane kierunki studiów, dofinansowanie wybranych grup studentów, organizacji i towarzystwa naukowe wspierające wybrane środowiska. A przecież nowoczesna uczelnia poszukuje maturzystów z pasją, z wła-

⁶ K. Klinger, op.cit.

snymi aspiracjami, które wcale nie muszą być skoordynowane z lokalnym rynkiem pracy. Przykładem ręcznego sterowania uczelnią jest kształcenie lekarzy, gdzie limity na studia ustalane przez izby lekarskie spowodowały zapaść służby zdrowia, o czym w wywiadach w szczegółach opowiadali studenci ostatnich lat studiów. Krańcowo krytyczna jest również ocena projektów unijnych w obszarze doskonalenia nauczycieli przy efektywnych sposobach wydatkowania tych środków.

Prowadzone badania kadry środowiska akademickiego pokazały, że nowoczesna uczelnia to baza naukowo dydaktyczna, bogactwo zasobów kadry naukowej, atmosfera pracy oraz gotowość uczelni do selekcji kandydatów na studia. Najwyższy wskaźnik skolaryzacji studentów w Europie niekoniecznie sprzyja nowoczesności edukacji. Koncepcje, które nastawione są na kształcenie potencjalnych kandydatów dla lokalnego rynku pracy, który też podlega radykalnym zmianom co 5, 6 lat, a przygotowanie do wprowadzenia nowego kierunku i wykształcenie pierwszego absolwenta to minimum 7 lat. W związku z tym trudno oczekiwać od uczelni traktowania lokalnego rynku pracy jako wyznacznika przestrzeni edukacyjnej.

Dowartościowanie młodzieży nie jest kojarzone z wiedzą, studiowaniem w dobrej uczelni, lecz posiadaniem wybranej grupy dóbr materialnych. Część studentów (7,1%) uważa, że z tytułu studiowania powinni mieć różne formy pomocy. Uznają też czas spędzony na uczelni za stracony. A co sądzą o odpłatności za studia? Otóż twierdzą, że to zamach na demokrację, to droga do patologii i „emigracji wewnętrznych”⁷.

Nowoczesna uczelnia ma szansę istnieć w „nowoczesnym społeczeństwie”⁸, które oczekuje dobrze wykwalifikowanych absolwentów, kompetentnych i sprawnie funkcjonujących na lokalnym rynku pracy. W świetle tego, co do tej pory zostało powiedziane, należałoby oczekiwać przeobrażeń instytucji edukacyjnych nakierowanych na dokonania o charakterze twórczym tj. efektywne i efektowne osiągnięcia naukowe, inspirujące twórczo młodzież akademicką. Wydaje się, że normalność akademicka wymaga sytuacji wewnętrznych, które wyraźnie zmniejszą liczbę studentów (uniwersytety mają po kilkadziesiąt tysięcy studentów) oraz wprowadzają normalność strukturalną (jeden uniwersytet ma dwa wydziały ekonomiczne, biologiczne itp.) Dziś naukowość środowiska jest sumą ilości uczonych, a nie sumą wielkości potencjału naukowego.

Dialog umysłu z przyrodą jest współcześnie wyzwaniem dla nowoczesnej koncepcji uczelni środowiskowej⁹, która jest i powinna być stabilnym miejscem pracy dla zdolnych badaczy i nauczycieli akademickich. Odkrywanie prawdy naukowej nie występuje w nużących koncepcjach uniwersytetów, a luka pokoleniowa wśród profesorów maluje znacząco obraz współczesnej, nowoczesnej uczelni. Niekompetencje menadżerów zniekształcają obraz oraz zadania nowoczesnych uczelni.

⁷ Por. H. Najduchowska, E. Wnuk-Lipińska, *Dekadencja. Edukacja i perspektywy życiowe studentów*, Warszawa - Łódź 1992.

⁸ Tamże.

⁹ por. K. Wenta, *Chaos cywilizacyjny w edukacji, w chmurach i silosach*, [w:] *Problemy Profesjologii*, nr 2/2014, s.21.

Ci, którzy istotnie wpływają na rynek pracy nie rozróżniają kompetencji i kwalifikacji¹⁰, co wpływa na dysonans preferowanych zawodów i preferowanych cech potencjalnego pracownika. Mając na względzie wyznaczniki sytuacji edukacyjnej w świetle tego co wcześniej zostało powiedziane należy uznać iż nowoczesna uczelnia występuje jedynie w postulowanych treściach, koncepcjach czy zamierzeniach. Brak jest społecznej, politycznej i administracyjnej woli dla urzeczywistnienia wymienionych postulatów naukowych, organizacyjnych, finansowych itp. Duży potencjał naukowy kadry akademickiej pozostaje w uśpieniu za przyczyną administracyjną i środowiskową. Niespełna połowa społeczności lokalnej nowoczesność uczelni kojarzy z estetyką substancji lokalowej, co wyznacza priorytety w dążeniach młodzieży. Brak debaty, sporu o przyszłość nowoczesnych uczelni zaburza ich harmonię wewnętrzną i zewnętrzną.

Bibliografia

Bauman Z., *Globalizacja*, Warszawa 2002.

Klinger K., *Studia i kariera na podstawie badań OECDG*, „Gazeta Prawna” 14 - 16 września 2012 (179).

Najduchowska H., Wnuk-Lipińska E., *Dekadencja. Edukacja i perspektywy życiowe studentów*, Warszawa-Łódź 1992.

Nasiłowski M., *System rynkowy. Podstawy mikro i makro ekonomii*, Warszawa 2004.

Plewka Cz., *Refleksje nad potrzebą powiązania rynku pracy z nauką i edukacją* w: Cz. Plewka, *Nauka, edukacja, rynek pracy*, Szczecin-Koszalin 2013.

Strawa T., *Wartościowanie powinności kulturalnych przez studentów w czasie studiów*, w: *Pedagogika Szkoły Wyższej*, Warszawa 1996.

Strawa T., *Dojrzałość akademicka jako zbiór istotnych wartości w przygotowaniu profesjonalnym studentów*, Szczecin 1997.

Wenta K., *Chaos cywilizacyjny w edukacji, w chmurach i silosach*, „Problemy Profesjologii”, nr 2/2014.

¹⁰ *Studia i kariera*. Trendy 2009, Newsweek, Kwiecień 2009, s. 15.

Tadeusz Strawa

Nowe i nowoczesne uczelnie poszukujące wydolnych do studiowania

Przedstawiony materiał jest próbą ukazania zjawiska przeobrażeń szkoły wyższej w zmieniającej się rzeczywistości społecznej. Społeczny obraz nowoczesnej uczelni mija się z brutalną rzeczywistością. Brak debaty o pryncypiach, o problemach, o degradacji środowisk akademickich powoduje zmniejszenie znaczenia wyższego wykształcenia na rynku pracy. Mało wydolny edukacyjnie kandydat na studia to kolejny problem, który nie jest zauważony przez społeczność akademicką, administrację.

Słowa kluczowe: nowoczesna uczelnia, wydolność edukacyjna, uniwersytet, rynek pracy, rynek edukacyjny

New and modern schools in search of efficient to study

The material presented is an attempt to show the phenomenon of transition higher education in a changing social reality. The social image of modern College passes to the brutal reality. The lack of debate about core principles, about the problems of degradation of the academic results in reduction of the importance of higher education in the labour market. Little financially efficient educationally candidate for study is another issue that is not noticed by the academic administration.

Keywords: n-University, educational performance, University of, the labour market, the education market

Translated by Tadeusz Strawa